

פרשת שמייני

העובדים במקדש, ועבודתם נועדה להשרות שכינה בישראל.

יש חשיבות רבה לשלב הראשון - שבעת הימים בהם הכהנים הם בעלי הקרבנות הבאים להקריבם, ועדין אינם עובדי המשכן. בימים אלו הכהנים עברו את השלב הבסיסי של אדם מישראל במקדש - אדם שנכנס מבחוץ אל הקודש, והוא מתבסס ומתבונן ומתעלה מתוך העבודה הנעשית בשבילו על ידי קרובי ה' הקבועים. רק על בסיס פגישה עם הקודש הדומה לכל ישראל, ביום השמיני עלו הכהנים למדרגה בה הם עצמם הפכו לעובדים הקבועים המשמשים בקודש.

עבודת המשכן בשבעת הימים לעומת היום השמיני

בכל שבעת הימים הקריבו פר חטאת ושני אילים - אחד לעולה ואחד למילואים (שלמים). קרבנות אלו נקנו מכסף הפרטי של אהרון ובניו (חזקוני ואברבנאל שמות כט). בנוסף, נאמר בפרשת תצוה (שמות כט) שהקריבו בכל יום פר חטאת משל ציבור לכפר על המזבח ושני כבשים לקרבן תמיד. בפרשת צו, בתיאור עבודת המילואים, נזכרו רק הקרבנות משל אהרון, ומכאן שהם בעצם עיקר עבודת המילואים.

בפרשת שמייני מופיעה מערכה חדשה של קרבנות. ההבדלים בין הקרבנות והעבודה יובהרו אם נעייין במטרה של עבודות אלו, כפי שהיא נודעה בתורה. לגבי קרבנות שבעת הימים נאמר ציווי מאת ה', וה' אמר שמטרתם היא חניכת אהרון ובניו לעבודה: "וְזָה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי" (שמות כט, א). כלומר המטרה העיקרית של שבעת ימי המילואים היא הכהנים - להכין

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

החנוכה המדורגת של הכהנים

בשבעת ימי המילואים הכהנים הצטוו שלא לצאת מפתח אוהל מועד. אך יש לדעת שבאותם הימים אהרון ובניו לא עבדו במשכן כמו כהנים, אלא את עבודות ההקרבה עצמן עשה משה. הכהנים תפקדו בימים אלו לא ככהנים אלא כאנשים מישראל שבאו למשכן כדי להקריב לה'. כלומר מעמדם בפועל היה כמביאי הקרבן, והם עמדו ולמדו ממשה כיצד נראית עבודת הכהנים אליה הם היו עתידים להיכנס מאוחר יותר.

והנה בפרשת שמייני מתחדש כי נוסף עוד יום לימי חנוכת המשכן, ובו הכהנים זוכים לראשונה לשמש ככהנים ממש: הפעם הם יעשו את עבודות ההקרבה. על רקע השינוי המהותי שחל בשלב זה מובנים דברי רש"י (ט, ז) ש"משה היה צריך לומר לאהרון "קרב אל המזבח" - שהיה צריך לקרב את אהרון משום שהיה בוש לעבוד. אכן זהו השלב בו אהרון התמנה לראשונה לעבוד בפועל את עבודת הכהנים. אהרון בעצם בוש לקחת את התפקיד שבשבעת ימים הקודמים היה תפקידו של משה.

נמצא שתהליך חנוכת הכהנים הוא מדורג - בתחילה הכהנים מתקרבים אל ה' ומקריבים לו קרבנות בתור בעלים. כמו שאדם מביא קרבן בכדי להתכפר ולהתקדש, כן הביאו הכהנים קרבנות בתחילת מינויים בכדי להתקדש למינוי. לאחר מכן, כשה' עונה לקרבנם, הם

שהרי "אם אין דעת – הבדלה מנין?" (ירושלמי ברכות ה, ב). פסוק כמעט זהה מופיע גם בחלק השני של הפרשה: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיִּה הַנֶּאֱכָלֶת וּבֵין הַחַיִּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל". ניתן לומר אם כן, שההבדלה היא מכנה משותף בין שני חלקי הפרשה.

הבדלה וקדושה

ההבדלה מביאה לקדושה. כך, למשל, הקב"ה מבדיל את אהרן ובניו בכדי להקדישם וכך גם קדושתו של יום השבת באה לידי ביטוי בהבדלתו משאר ימות השבוע. בכל יום שבו אומרים קידוש בתחילתו, אומרים גם הבדלה ביציאתו. הקדושה וההבדלה כרוכות יחד. כל קדושה דורשת היבדלות מסוימת מהמדרגות הנמוכות ממנה. כך, גם עם ישראל נפגש עם קדושתו על ידי ההיבדלות ממדרגות החיים הנמוכות ממנו. המדרגה עליה מדברת פרשתנו היא עולם החי. את רוב בעלי החיים אסור לנו לאכול. גם כאשר ישנו בעל חיים המותר לאכילה, ישנה מסכת ארוכה של הלכות המעכבת את האכילה הפשוטה – שחיטה, בדיקת טרפות, איסור דם, איסור בשר בחלב ועוד. אגב, גם לאוכל מהצומח יש הרבה פרטי דינים, כמו עורלה, תרומות ומעשרות וחלה. מטרתם של כל העיכובים האלה היא להעביר לנו מסר – בשביל להיפגש עם הקדושה, יש צורך ליצור הבדלה. וביחס לעולם החי, ההיבדלות תיעשה סביב סוגית האכילה. האכילה מתבצעת גם אצל בעלי החיים, אנו אוכלים והם אוכלים, בנושא זה שווה האדם לבעלי החיים. ועל כן, דווקא בנקודה זו של קרבה לעולם החי, יש צורך לחדד את ההבדלים. אנחנו לא חיות, יש לנו זהות שונה ומיוחדת, וההבדלה מחדדת ושומרת על הזהות. באמת, מעניין לשים לב שבכל העולם בני האדם אוכלים באופן שונה מבעלי החיים. הם מעבדים, מבשלים, אופים ובעצם מטיביעים חותם אנושי על האוכל, ולא פחות מכך על צורת האכילה – צלחת, סכו"ם, מקלות אכילה וכו'. מה שנכון באנושות כולה, נכון שבעתיים בעם ישראל. בנוסף לפעולות האנושיות הרגילות, יש לנו עולם שלם של הנחיות המורות מה אסור ומה מותר. הנחיות השומרות עלינו ומבדילות אותנו מהעולם החייתי, לבל ישפיע על אישיותנו. כך למשל, החיות הטורפות והעופות הדורסים, כולם אסורים באכילה, על מנת להרחיק מאיתנו כל מוטיב של רדיפה וטרף בחיינו. אסור לאכול דם, באשר בו זורמת הנפש החייתית, שהרי "הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג). כל ההגבלות והאיסורים ההופכים יחד למערכת שלמה

אותם לעבודה. לעומת זאת לגבי עבודת היום השמיני נאמר שמטרתה היא **כלל העם**. מטרת היום עבודת השמיני היא השראת השכינה בישראל: "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרוב לפני ה'. ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה. ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן פי היום ה' נראה אליכם". גם את הכפרה על העם הציב הקב"ה כמטרה מרכזית של עבודת היום: "**וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם**".

אם כן, בשלב הראשון של הקמת המשכן, בשבעת ימי המילואים, הכהנים היו הנושא העיקרי. היתה זו הכניסה הראשונה שלהם אל הקודש, ולכן היה צריך לקדש אותם. בשלב זה העבודה העבודה נעשתה על ידי משה והכהנים היו במדרגת מביא הקרבן המתקרב אל הקודש. אך ביום השמיני, עם ישראל כולו הוא היה צריך לזכות לשכינה, ואז הכהנים כבר היו מוכשרים לעשות זאת.

סימן לבנים

הרב אליעזר קשתאל

להבדיל בין הטמא ובין הטהור

שני חלקי הפרשה

את פרשת שמיני ניתן לחלק לשני חלקים. החלק הראשון עוסק ביום השמיני, יום חנוכת המשכן, שהגיע לאחר שבעת ימי המילואים בהם הכשיר משה את אהרן ובניו לעבודת המקדש. כעת, סוף סוף, לאחר המתנה ארוכה של שבוע ימים הם החלו לעבוד ביום השמיני, אולם בעקבות הקרבת האש הזרה של נדב ואביהוא, השמחה הפכה ליגון. החלק השני של הפרשה, עוסק ביחס לעולם החי – בנושא אכילה וטומאה. מעניין שבשני חלקי הפרשה מופיע פסוק דומה. לאחר פרישת נדב ואביהוא נאסר על הכהנים לשתות יין: "וַיִּין וְשִׁכָּר אֶל תְּשֻׁבַת אֶתָּה וּבְנֵיךָ אִתְּךָ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֱהֹל מוֹעֵד וְלֹא תִתְּמוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם". מטרת האיסור, כדי שיוכלו "להבדיל בין הקדוש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור". ההבדלה דורשת דעה ברורה,

המרחק והפער שיש בין בני האדם לעולם העליון. דווקא כאשר מתקרבים יש צורך להבדיל. גם איסורי הקרבה והחיתון בין בני משפחה, המופיעים בהמשך ספר ויקרא, מבליטים את הזהירות בה אנו צריכים לנקוט דווקא במקומות בהם יש קרבה. ואכן, הפעולות הראשונות אותן עושה הקב"ה בבריאת העולם, עוסקות בהבדלה: בין אור לחושך ובין מים עליונים למים תחתונים, זהו השורש לכל הבריאה כולה, לכל הברכה כולה. 'אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ... כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים' – אמר הקדוש ברוך הוא: אילמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים – די'. (בבא מציעא סא ע"ב).

על קדושת הטבע ויראה הנפילה – פרץ עוזה

מדוע העלה דוד את הארון בעגלה

בפעם הראשונה שהעלה דוד את הארון – בעגלה העלה אותו:

"וַיִּרְכְּבוּ אֶת-אָרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל-עֲגֹלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאָהוּ מִבַּיִת אַבְיָנָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה... (שמואל ב פרק ו פסוק ג)

חז"ל עמדו על כך שהעלאת הארון בעגלה מנוגדת, לכאורה, לפסוקים מפורשים בתורה:

"טעה בדבר שאפי' תינוקות של בית רבן יודעין אותו כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו" (רש"י שמואל ב פרק ו פסוק ג)

מדוע אם כן העלה דוד את הארון בעגלה?

יתכן, שדוד סבר שחל שינוי במצווה זו מאז ימי המשכן. וסיוע גדול יכל למצוא לסברא זו, שהרי בתחילת ימי שמואל הנביא, כשהעלו הפלשתים את הארון-העלו אותו בעגלה, ואכן הפרות הלכו מעצמן. היה זה רגע נשגב של קדוש ד'. שירה גדולה שוררה הבריאה בעת שהפרות, באופן אינסטקטבי- התיישרו עם שאיפת הקודש של המציאות ומצאו את דרכן אל מקומו הטבעי של הארון.

ומרהיבה של עיבוד וזיקוק האוכל הנכנס לגופנו, הניצבת בפנינו על מנת להתאים את רגעי האכילה לרמת הקדושה הראויה לאדם. "כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם... ומסלקת ממנו הדעה האמתית ורוח השכל שהקדוש ברוך הוא נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב: 'כי ה' יתן חכמה', והנה הוא נשאר בהמי וחומרי, משוקע בגסות העולם הזה. והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו". (מסילת ישירים פרק יא) דקדוק בשמירת כשרות משמעו פעולה חינוכית, שמטרתה לשמור על הנפש, לפתח את התרבות האנושית ולהפוך אותה למוסרית יותר. "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ".

קדושה וברכה

הקדושה קשורה קשר הדוק לא רק להבדלה, אלא גם לברכה. יום השבת, היום הקדוש מכולם, הוא גם יום הברכה: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו". (בראשית ב, ג), "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה" (קבלת שבת, לכה דודי). גם בית המקדש, ביתה של הקדושה, ממנו באה הברכה לעולם: "כי שם צוה ה' את הברכה" (תהילים קלג, ג). ממילא, דווקא הכהנים, "כהניך הקדושים", הם המופקדים על נשיאת הכפיים לברך את עם ישראל באהבה. אדם השומר על הקדושה שבו, גם מפיץ ברכה אל סביבתו. כאשר נשמרת זהותנו האנושית, מתפשטת הברכה אל עולם החי. מציאותם של אנשים עדינים יותר באכילתם, מביאה ברכה לעולם הטבע כולו. בזכות ההתקדשות גם החיות משתנות לברכה, "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת וְנֹמֵר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ" (ישעיה יא, ו). באחת מאגרותיו (אגרת שא), כותב הרב קוק שכאשר אדם מקדש את נפשו, אפילו החיות הטורפות פחות מזיקות ומתנהגות בצורה יותר עדינה, משהו נרגע בזכות אנשים שמתעלים.

ניצוד להתקרב

עם זאת, כשם שיש להבדיל בין מדרגת האדם למדרגות נמוכות יותר, כך לא פחות חשוב להבדיל בין מדרגות למדרגות הגבוהות ממנו. על נדב ואביהוא נאמר: "בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיִּמְתְּנוּ" (ויקרא טז, א), בני אהרן התקרבו יתר על המידה, ללא הבדלה. גם כשמתקרבים צריך להבחין בהבדלים ולנהוג בהתאם לכך. בני אהרן חטאו באי-הבלטת

תוך כדי שהן מעדיפות את שאיפת הקודש אפילו על נטייתן הטבעית אל בניהן היונקים.

"וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים לְכֹן וַיִּקְחוּ שְׂתֵי פְרוֹת עֲלוֹת וַיֹּאסְרוּם בַּעֲגֻלָּה וְאֶת־בְּנֵיהֶם כָּלֹו בְּבֵית... וַיִּשְׁרְנָה הַפְּרוֹת בְּדֶרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שְׁמֶשׁ בְּמַסְלָה אַחַת הִלְכוּ הַלֵּךְ וַיִּגְעֻ וְלֹא־סָרוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל" (שמואל א פרק ו פסוק י - יב)

רגע זה היה רגע של שירה מופלאה של המציאות כולה:

"וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש וגו' - מאי וישרנה? א"ר יוחנן משום ר"מ: שאמרו שירה; ורב זוטרא בר טוביה אמר רב: שישרו פניהם כנגד ארון ואמרו שירה..." (תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כד עמוד ב)

אומנם, בעליית הארון אצל דוד – לא שתפה המציאות פעולה בדרגה גבוהה כל כך, והארון אכן נשמט מהבקר.

"וַיִּבְאֹו עַד־גֶּרֶן נִכְוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזוּ בֹו כִּי שָׁמְטוּ הַבְּקָר" (שמואל ב פרק ו פסוק ו)

כאן פרץ ד' בעוזה ונתערבבה השמחה.

בהתבוננות חוזרת, נראה שגם חזרת הארון בזמן הפלישיתים לא נסתיימה בשמחה בלבד. אנשי בית שמש ראו בארון ברב שמחה, וד' נגף בהם:

"וַיֵּךְ בְּאֲנָשֵׁי בֵּית־שְׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן יְקֹנֶק וַיִּךְ בְּעַם־שִׁבְעִים אִישׁ חֲמָשִׁים אֶלְף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעַם כִּי־הִכָּה יְקֹנֶק בְּעַם מִכָּה גְדוֹלָה: וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי בֵּית־שְׁמֶשׁ מִי יִוָּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי יְקֹנֶק הָאֱלֹהִים הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֶל־מִי יַעֲלֶה מֵעַלְיָנוּ" (שמואל א פרק ו פסוק יט - כ)

אירוע זה הסתיים בהרחקת הארון לקרית יערים למשך עשרים שנה.

היראה מול הבטחון בשאיפת הקודש של המציאות

נראה שמתח גדול קיים בין הצפיה לתיקון מוחלט של המציאות ובין עמדת היראה הנדרשת בעמידה מול הקודש. הבטחון בשאיפת הקודש המנחה את המציאות, עלול לפגום ביראה ולהביא לגישה לא מתאימה אל הקודש. כבר במעמד הר סיני מזהיר הקב"ה את משה חוזר והזהר מן ההריסה אל הקודש מתוך שאיפת קודש מתפרצת:

"וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל־מֹשֶׁה רַךְ הָעֵד בְּעַם פְּוִי־הָרְסוּ אֶל־יְקֹנֶק לְרָאוֹת וְנִפְל מִמֶּנּוּ רַב: וְגַם הַפְּהִינִים הַנִּגְשִׁים אֶל־יְקֹנֶק יִתְקַדְּשׁוּ פְוִי־יַפְרָץ בָּהֶם יְקֹנֶק: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְקֹנֶק לֹא־יִוָּכַל

הָעַם לַעֲלֹת אֶל־הַר סִינֵי כִּי־אֲתָה הַעֲדָתָה בְּנֹו לֹא־מַר הַגִּבֹּל אֶת־הָהָר וְקִדְשָׁתוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְקֹנֶק לְהִרְדּוּ וְעֲלִיתְ אִתָּה וְאֶהְרֶן עִמָּךְ וְהַכְּהֵנִים וְהָעַם אֶל־יְהִרְסוּ לַעֲלֹת אֶל־ יְקֹנֶק פֶּךְ יַפְרָץ־בָּם" (שמות פרשת יתרו פרק יט פסוק, כא-כה)

גם בפרשתינו, אנו פוגשים לאחר ירידת האש מן השמיים, רננה גדולה. אך לאחריה נגשים אל הקודש נדב ואביהו שלא מתוך העמדה הרצויה ומתים לפני ד'.

יראת חטא מביאה לידי קדושה

נראה שעומק העניין נעוץ בעמדה האנושית מול הקודש. אכן יש שאיפת קודש במציאות. אך הדרך לחשוף אותה היא דווקא על ידי עמדה אנושית של יראה ואיפוק אל מול הקודש. הפרות שרו את דרכן משדה פלישתים דווקא מתוך עמדה של יראה שיצרו הפלישתים אחרי שהכה בהם ארון ד'. ישראל הוראו לדעת כי ד' הוא הא-לוקים אין עוד מלבדו דווקא מתוך החרדה והזהירות מן ההריסה אל ההר. בסולמו של רבי פנחס בן יאיר מוצבת יראת החטא כמבוא לקדושה. יראת החטא היא עמדה קיומית המכירה בחולשתו של הטבע האנושי ובצורך לשביתתו מול שאיפת הקודש. רק מתוך עמדה קבועה של ריסון הטבע הזה, מפציעה מתוכו שאיפת הקודש הטבעי המוצאת את ביטויה בכל מפגש עם המציאות. מדרגה זו היא מדרגת הקדושה.

יראת חטא כעמדה קיומית אינה רק זהירות מחטאים. זהירות זו מופיעה בשלבים מוקדמים יותר של הסולם. החשש מעצם הניכוס של המפגש עם הקודש והפיכתו לאחד מן הדברים שבבעלות האדם – הוא העומד בשורשה של יראת החטא.

"ועל דבר זה דאג משה ואמר שמא מעלתי בשמן המשחה, יצתה בת קול ואמרה כטל חרמון וגו', ועדיין היה אהרן דואג שמא משה לא מעל ואני מעלתי, יצתה בת קול ואמרה וכו', הרי לך מדתם של חסידים שאפילו במצוה שעשו היו דואגים ואומרים שמא נתערב בהם שמץ פסול חס ושלום." (ספר מסילת ישרים פרק כד)

אהרון המשוח בשמן המשחה – חושש כל הזמן מניכוס וממעילה של מעמדו ככהן. והיא תהילתו. והיא קדושתו.

החשש הגדול מנטיית הבעלות על הקודש עומד ביסודה של פרשית 'מזבח אדמה' – בה מדגישה התורה שהשקעה בבניין מקום פולחן עלולה לשאת שורשים של ג' העברות החמורות. גם שמחתם היתרה של אנשי בית שמש – יתכן

שיש בה מן הניכוס והבעלות על הקודש. אחיזתו של עוזה את הארון כאשר שמטו אותו הבקר – גם היא שייכת לאותו נושא. תחושת הבעלות של האדם על הקודש.

התיקון

מפרץ עוזה לבעל פרצים

בין העלאת הארון הראשונה לשניה, עומד דוד באחד הנסיונות הגדולים של חייו. הוא נדרש להלחם בפלישתים אך להמתין בתחילת המלחמה עד לסימן אלוך:

"וַיִּשְׁאַל דָּוִד בְּיָקֹב וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה הַסֶּבֶל אֶל־אֲחֵרֵיהֶם וּבָאתָ לָהֶם מִמּוֹל בְּכַאֲמִים: וַיְהִי כַשְׂמֹעַךְ אֶת־קוֹל צְעֲדָהּ בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אֲזַ תִּחַרְץ" (שמואל ב פרק ה פסוק כג – כד)

דוד עומד בנסיון ומצליח לנצח את הפלישתים. עמדה זו של המתנה ואיפוק, היא תיקון גדול לאינסטינקט האנושי האוחז בידיו את המציאות ואינו מרפה בעמידתו מול האלוקים. כזכור, גם מלכותו של שאול נבחנה בסוגיית המתנה לשמואל.

העלאת הארון השניה

בפעם השניה בה מעלה דוד את הארון. הוא אינו מתייחס לקדושת המציאות כמובנת מאליה. את הארון נושאים בכתף מתוך דריכות אנושית אינסופית. השוורים אינם אמורים להוביל אותו מעצמם. קדושת הטבע הגנוזה בהם באה לידי ביטוי אך ורק דרך מאמץ אנושי של זביחה ותיקון. אכן קדוש הוא הטבע- כשהאדם מעלה אותו ומרומם אותו מתוך דריכות ויראת חטא:

"וַיְהִי כִּי צְעָדוּ נְשֵׂאֵי אָרוֹן יִקְנֹק שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שֹׁר וּמְרִיא" (שמואל ב פרק ו פסוק יג - יד)

במעמד זה באה לידי ביטוי חווית הלחימה בעמק רפאים המשקפת תוכן זה בדיוק. עצי היער מרננים לד', אך המפגש עם רננה זו יכול לבוא רק דרך דריכות אנושית. דוד עומד בדריכות ומצפה לתנועת העצים ברוח ד'. רק עמידה דרוכה וממתנה זו מאפשרת לו לפגוש את רגלי ד' בתנועתם של העצים. בהעלאת הארון הראשונה, דוד מחזיק בידו את עצי היער – ומרנן איתם לד':

"וַיִּדְוּוּ וְכַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל מִשֹּׁמְקִים לִפְנֵי יִקְנֹק בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכַנְרֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצְלִים" (שמואל ב פרק ו פסוק ה)

בהעלאת השניה, לאחר הקשבת דוד לקול ד' בראשי העצים הוא את הטבע כולו כמרנן לקב"ה וכך שר דוד כשעצי הברושים בידו:

"יִרְעֶם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֶץ הַשָּׂדֶה וְכַל־אֲשֵׁרֵבוּ: אֲזַ יִרְנְנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יִקְנֹק כִּי־בָא לְשִׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ" (דברי הימים א פרק טז פסוק לב - לג)

בתרועה ובקול שופר

דבר נוסף מתחדש בהעלאת השניה. תרועת השופר:

"וַיִּדְוּ וְכַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָם אֶת־אָרוֹן יִקְנֹק בְּתִרְעוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר" (שמואל ב פרק ו פסוק טו)

לא רננה לבד יש במפגש אל הקודש אלא עמדה של יראה גדולה הבאה עם קול השופר. ודוק, קול השופר הוא הקול הטבעי ביותר של המציאות, הקול הפשוט ביותר היוצא מקרני הבהמה, אך המפגש האנושי איתו הוא מפגש של אימה ויראה. מתוך עמדה כזו, אכן נשמע קול ד' בשופרו של הטבע כולו.

לשעה ולדורות

מבנה החגים – מיראה לרננה

ישראל כולם חוזרים על התהליך של העלאת הארון בחגי תשרי. תחילתם בחרדת השופר של ראש השנה וביראת החטא של יום הכיפורים, והמשכם ברננת עצי היער בנענוע הלולב בסוכות, עד מפגש מלא שמחה עם ארון ד' בשמחת תורה. אכן, נענועי הלולב בסוכות, נלמדים משירתו של דוד בעת העלאת הארון:

זמירות היו לי חוקיך

חז"ל, כדרכם, חתרו אל שורשי העמדה, שהביאה למשבר העלאת הארון. במקום אחר, חז"ל ממשילים דיוק זה לבדיקת החוטים הדקים שמהם מורכב החבל העבה. היחס אל הקודש בא לידי ביטוי ביחס אל למוד התורה:

"ולפי שאמר זמירות היו לי חקיך בבית מגורי (תהלים קי"ט נ"ד) נענש לבא לידי כך ומת עוזא על ידו" (רש"י שמואל ב פרק ו פסוק ג)

יש בלימוד התורה מפגש מענג עם הטבע הישראלי. ישראל פוגשים בתורה את טבעם העצמי והם שמחים בה עד מאד בשוכבם ובקומם. עם זאת, אין התורה זמירות

עבורינו, אנו צריכים לשמר את חרדת הר סיני בכל מפגש עם הקודש:

"דתניא: והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע" (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כב עמוד א)

מתוך עמדה קיומית זו של אימה ויראה- מה משמחת היא קדושת התורה היא ארון ד' השוכן בתוכינו. ונשמח בדברי תלמוד תורתך ובמצוותך לעולם ועד.

ציבורי (כמו בפרשתנו) שמשליך על ציבור שלם, בסילוק השכינה מעם ישראל.

אולם אהרון לא נהג כך, אלא פעל בניגוד לטבע האדם. כשראה אהרון שלא ירדה שכינה, הוא לא ניסה לתלות את האשמה באדם אחר. למרות שעשה ככל שנדרש ממנו, הבין שרק הוא אשם בכך, ואינו זוכה לשכינה בעקבות חטאו. על אף שיכל למצוא שותפים רבים ונוספים לסילוק השכינה, הוא האשים בכך רק את עצמו.

ביאר רבי ירוחם ליבוביץ', המשגיח ממיר, בספרו 'דעת חכמה ומוסר' ח"ג, שזו מידת צדיקים, שנובעת מהכרה עצמית של שפלותם, כמו גם חיובם למצוא את אשמת המקרים רק בהם ובעצמם, ולא להקל בעצמם ובמקום זה לתלות את הקולר באחרים. **זו דמות של מנהיג אמיתי, שאינו מחפש אשמים נוספים ולא מביט מעבר ל- ד' אמותיו כדי לאתר ולספח אליו עוד אשמים.**

ישנה אמרה ידועה, שכשאדם מראה בידו צורה של ירייה באקדח, הבהוהן מופנית כלפי מעלה (כביכול כלפי הקב"ה). האצבע מופנית כלפי הזולת שעומד כנגדו. רוצה לומר – אני מאשים אותך. אולם תמיד יש להתייחס לשלוש האצבעות הנותרות – אמה, קמיצה וזרת שמופנות כלפי האדם היורה. רוצה לומר – האשם קודם את עצמך ורק לאחר מכן את זולתך.

עולמות חדשים בפרשה

הרב יוסף שילר

מהיום השישי ליום השמיני

פרשת שמיני נראית כפרשה חסרת שם- יש לה רק מספר. לפי הפשט המספר הזה בא כהמשך לשבעת ימי המילואים שבפרשה הקודמת, אבל השימוש במספר ככותרת לפרשה מלמד שיש לו הקשר רחב יותר.

רש"י עפ"י חז"ל מזהה את התאריך המדויק של אותו יום: "ויהי ביום השמיני- שמיני למלואים, הוא ר"ח ניסן, שהוקם המשכן בו ביום". הזיהוי נותן ליום הזה ולאירועים שבו מקום בשורת האירועים היסודיים של העולם: "ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן, תנא

מידות בפרשה

הרב חגי ולוסקי

אחריות אישית

מוכרת האמרה המפורסמת "להצלחה אבות רבים, אבל הכישלון יתום". כשאדם מצליח, בכל תחום שהוא, רבים ישמחו לקחת את הקרדיט, אך בכשלון לא ממהרים ליטול אחריות.

בפרשת השבוע, שמיני, אנו קוראים על מצב שבו לא שרתה שכינה בעם ישראל במשך זמן מה. תגובתו של אהרון, שהיה הכהן הגדול, היתה קודרת. הוא נכנס עם משה לאהל מועד, אך פשר ביאתם לא ברור. בתורה לא מבואר מדוע נכנסו לשם, כפי שכתוב 'וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֱהֹל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם' (ט, כג).

אך מדוע נכנסו? לשם מה? ביאר רש"י: "כיון שראה אהרון שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקב"ה עלי ובשבילי (=בגללי) לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה: משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי. מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל".

מרבית בני אדם במצב דומה, היו מייחסים את אשמת סילוק השכינה לזולת. יתכן שהיו מוצאים עוד כמה "שותפים" ותולים בהם את הקולר, בפרט כשמדובר בנזק

היום השמיני נוצרה לכתחילה כמעידה על השלמה ולא על חסרון.

ניתן לומר אם כן שכל מאות השנים שעברו בין 'היום השישי' שבא' תשרי לבין 'היום השמיני' שבא' ניסן נחשבו כלילה אחד ארוך, עד שהאיר אורם של ישראל במשכן, וזוהי השמחה הגדולה שהיתה לקב"ה ביום זה.

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון – איזה בעלי חיים הביא אהרון לקרבן ביום השמיני ?

(א) שער עיזים

(ב) עגל

(ג) שור

(ד) איל

(ה) כבש

אהרון הכהן הקריב עגל לחטאת – מה עשו עם הבשר והעור על העגל ?

(א) אכלו במשכן

(ב) שרפו באש

(ג) חלקו ללוויים

מצאו את המילים "קח לך עגל בן בקר" – וראו ברש"י מדוע ה' צווה לקחת עגל ?

שני- מה משה ואהרון ברכו את העם ? (ראו ברש"י)

(א) ברכת כהנים

(ב) ויהי נעם ה' א- לקינו עלינו

(ג) ה' עמכם

שלישי- מה קרה לאחר שמשה ואהרון ברכו את העם ?

(א) ירד הענן

אותו יום נטל עשר עטרות, ראשון למעשה בראשית...". רש"י מפרש שם עפ"י ההקשר בסוגיית הגמרא: "ראשון לבריאת עולם- שאחד בשבת היה", אבל לפי שיטת ר' יהושע נוכל לפרש פירוש נוסף.

במסכת ראש השנה נחלקו התנאים בתאריכים של כמה אירועים ובראשם: "תניא רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם... ר' יהושע אומר בניסן נברא העולם...". סדר המועדים שלנו שנקבע בתורה נוהג עפ"י שיטת ר' אליעזר שהעולם נברא בתשרי, ולכן א' בתשרי הוא ראש השנה ובו אנו אומרים "היום הרת עולם". גם לשיטה זו הכוונה היא שא' תשרי הוא היום השישי בבריאה שבו נברא האדם, ומאז ניתן למנות את הימים כפי משמעותם האנושית. אמנם לפי ר' יהושע משמע שאותו יום השישי הוא א' בניסן. אך לפי פרשתנו ניתן ליישב את שתי השיטות. בריאת העולם נעשתה בששה ימים והסתיימה ביום השביעי. אם כן השלב הבא הוא 'היום השמיני' שמופיע בפרשתנו. שלב זה הוא הבריאה שנעשתה בניסן.

המשמעות של חנוכת המשכן אינה רק לגבי עם ישראל אלא לגבי העולם כולו: "ויהי ביום השמיני, ותניא אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא ויהי ביום השמיני וכתוב התם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". למרות שהבריאה הסתיימה ביום השביעי זהו רק שלב ראשון שלה ויש שלב נוסף של הבריאה שמסתיים רק ביום השמיני. לעומת השלב הראשון שבו ה' פועל לבדו, בשלב השני האדם נעשה 'שותף לה' במעשה בראשית, ויוצר בעצמו את המשכן שבו משתקפים כל העולמות העליונים והתחתונים. על גבי יצירה זו בא הקב"ה ומשרה את שכינתו.

השראת השכינה מופיעה בפרשתנו בדמות ירידת האש מן השמים. ואכן האש היא היצירה שהופיעה מיד לאחר השלמת השלב הראשון בבריאה: "אמר ר' יוסי: האור עָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְהַבְרָאָה בְּעָרְב שֶׁבֶת וְלֹא נִבְרָא עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת, וּבְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת נִתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דְעָה בְּאֶדָם הָרִאשׁוֹן מֵעֵין דְגָמָה שֶׁל מַעְלָה, וְהֵבִיא שְׁנֵי רַעְפִּים וְהִקְיָשׁם זֶה לְזֶה, וַיֵּצֵא מֵהֶם אֹר וּבִרְךָ עָלָיו "בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ". אלא שהאש של מוצאי שבת- לילו של היום השמיני היתה תולדה של צורך: "כיון ששקעה החמה במוצאי שבת התחיל החושך ממשמש ובא ונתירא אדם הראשון, שנאמר ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני, אותו שכתוב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב בא להזדווג לי". ואילו האש של

(ב) אש יצאה מאת ה' ושרפה את הקרבנות

מי מת לפני ה' ?

(א) מישאל ואלצפן

(ב) אלעזר ואיתמר

(ג) נדב ואביהוא

רביעי- איזה חלק בקרבן יכולות גם בנות הכהנים לאכול ?

(א) חלב וכליות

(ב) חזה ושוק

חמישי - על מה קצף משה על אלעזר ואיתמר ?

(א) על ששרפו את החטאת

(ב) על שאכלו את החטאת

שישי - איזה שם בבעלי החיים הטמאים מופיע פעמים

ובכל פעם הוא בקבוצה אחרת ?

(א) שלך

(ב) תנשמת

(ג) ארנבת

שביעי - איזה כלי צריך לשבור אם הוא נטמא ?

(א) כלי נחושת

(ב) כלי זכוכית

(ג) כלי חרש

בהמה טהורה שמתה - מה דינו של אדם שנושא את נבלת

הבהמה ?

(א) טמא עד הערב

(ב) מכבס בגדיו

(ג) טמא שבעת ימים

(ג) תשובות א וב' נכונות